

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата медичних наук, доцента ЗВО кафедри
нервових хвороб Вінницького національного медичного університету

ім. М.І. Пирогова **Смолка Дмитра Геннадійовича**

на дисертаційну роботу аспірантки кафедри нервових хвороб

***Гунас Марини Михайлівни: «Конституціональні особливості будови тіла у
осіб, що страждають на множинний склероз та їх вплив на перебіг хвороби»***,

що подана до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.156 при
Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова, що
утворена згідно до наказу ректора ЗВО ВНМУ ім. М.І. Пирогова № 24 від
05 лютого 2026 року на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М.І. Пирогова
№ 7 від 05 лютого 2026 року з правом прийняття до розгляду та проведення
разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Проблема множинного склерозу залишається однією з найбільш актуальних у сучасній клінічній неврології, що обумовлено прогресуючим перебігом захворювання, ранньою інвалідизацією пацієнтів та значним впливом на якість життя осіб молодого і працездатного віку. Зростання поширеності захворювання та потреба у тривалому медичному супроводі формують суттєве навантаження на систему охорони здоров'я.

Сучасні дослідження переважно зосереджені на імунологічних, генетичних і нейровізуалізаційних аспектах множинного склерозу, тоді як конституціональні особливості будови тіла залишаються недостатньо вивченими, хоча можуть відігравати роль у формуванні індивідуальних варіантів перебігу захворювання.

З огляду на це, вивчення антропометричних і соматотипологічних показників як потенційних морфологічних маркерів ризику та прогресування

множинного склерозу є обґрунтованим і своєчасним напрямом сучасної неврології.

Саме цьому напрямку присвячена дисертаційна робота Гунас Марини Михайлівни, що визначає її наукову актуальність і практичну значущість.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

У дисертаційній роботі застосовано комплекс сучасних і методично обґрунтованих підходів, адекватних поставленій меті та завданням дослідження. Клінічні методи забезпечили верифікацію діагнозу множинного склерозу відповідно до критеріїв Мак-Дональда (2017) та оцінку ступеня інвалідизації за шкалою EDSS із розподілом хворих на групи залежно від вираженості неврологічного дефіциту. Вибірка суб'єктів дослідження є репрезентативною за якісними та кількісними характеристиками.

Антропометричні та соматотипологічні методи дозволили здійснити комплексну оцінку розмірів, пропорцій і компонентного складу маси тіла. Застосування сучасних статистичних підходів, зокрема непараметричних методів і покрокового дискримінантного аналізу, забезпечило коректність обробки результатів і дало змогу обґрунтувати прогностичні моделі ризику виникнення та особливостей перебігу множинного склерозу.

Отримані результати узагальнені та інтерпретовані на належному методологічному рівні. Дисертантка продемонструвала високий рівень володіння методами клініко-антропометричних досліджень, здатність до системного аналізу та інтерпретації багатофакторних взаємозв'язків. Робота має чітку логічну структуру, є завершеною за змістом і належним чином ілюстрованою (66 рисунків, 17 таблиць). Значний обсяг використаних джерел (286 найменувань) свідчить про глибоке опрацювання проблеми та обізнаність здобувача з сучасними науковими даними. Висновки дисертації є обґрунтованими, логічно впливають із отриманих результатів і повністю відповідають поставленим меті та завданням дослідження.

Результати дисертаційної роботи відображено у 12 наукових публікаціях, серед яких 8 статей у фахових виданнях України, з них одна — у журналі, індексованому в базі Scopus, та дві — у виданнях, що входять до бази Web of Science. Матеріали дослідження апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях. Отримано свідоцтво про реєстрацію авторського права на комп'ютерну програму «Multiple sclerosis», що реалізує розроблені прогностичні моделі.

Загалом науковий рівень дисертаційної роботи, обсяг і якість публікацій здобувачки відповідають вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та свідчать про високий рівень виконаного дослідження.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

У дисертаційній роботі отримано результати, що характеризуються суттєвою науковою новизною та мають як теоретичне, так і прикладне значення. Уперше для українських чоловіків і жінок, хворих на множинний склероз, з урахуванням ступеня інвалідизації за шкалою EDSS визначено процентильні межі антропометричних, соматотипологічних показників та показників компонентного складу маси тіла, що формує референтну базу конституціональних характеристик при даному захворюванні.

Вперше між хворими на множинний склероз та практично здоровими особами, а також між групами пацієнтів із різним ступенем інвалідизації, встановлено відмінності, що охоплюють параметри розмірів і пропорцій тіла, товщину шкірно-жирових складок, компоненти соматотипу за Хіт-Картер та показники компонентного складу маси тіла, що дозволило охарактеризувати «субпатологічний» конституціональний тип, притаманний хворим на множинний склероз.

Вперше показано наявність окремих морфологічних показників, асоційованих із більш тяжким перебігом захворювання, а також виявлено особливості статевого диморфізму в структурі досліджуваних параметрів. Практичну спрямованість отриманих результатів підтверджує розробка дискримінантних моделей, які дозволяють оцінювати ризик виникнення множинного склерозу та особливості його перебігу, а також створення комп'ютерної програми «Multiple sclerosis» для їх застосування. Отримані результати є науково обґрунтованими та підтверджують вагому роль конституціональних чинників у формуванні клінічних особливостей множинного склерозу.

Основні положення та результати дослідження повною мірою відображені в опублікованих наукових працях.

4. Наукова обґрунтованість та відповідність темі дисертації отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Достовірність отриманих у дисертаційній роботі результатів забезпечена коректним дизайном дослідження, репрезентативністю сформованих груп обстежених та застосуванням адекватних поставленим завданням клінічних, антропометричних, соматотипологічних і статистичних методів. Використання сучасних підходів до математичної обробки даних, зокрема дискримінантного аналізу, дозволило об'єктивізувати виявлені закономірності та підвищити надійність отриманих результатів. Наукові положення дисертації ґрунтуються на результатах власних досліджень, є внутрішньо узгодженими та логічно впливають із проведеного аналізу. Висновки повністю відповідають поставленій меті та завданням роботи і відображають основні результати дослідження без надмірного узагальнення. Практичні рекомендації сформульовані на основі отриманих даних, є обґрунтованими та впливають із встановлених закономірностей, що свідчить про їх доцільність і можливість застосування у клінічній практиці.

Отже, результати дисертаційного дослідження, сформульовані на їх основі наукові положення, висновки та практичні рекомендації є науково обґрунтованими, внутрішньо узгодженими та не викликають сумніву щодо їх достовірності і практичної значущості.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Метою цієї дисертації та її науковим завданням було оцінити та обґрунтувати вплив конституціональних особливостей будови тіла на ризик виникнення та перебіг множинного склерозу, а також визначити можливості використання антропометричних, соматотипологічних показників і показників компонентного складу маси тіла для побудови прогностичних моделей захворювання. Для досягнення цієї мети дисертанткою виконано клініко-антропометричне дослідження хворих на множинний склероз та практично здорових осіб із подальшим математико-статистичним аналізом отриманих даних і розробкою дискримінантних моделей ризику та особливостей перебігу хвороби. Дисертантка успішно вирішила поставлене наукове завдання та продемонструвала високий рівень виконання запланованого дослідження.

У процесі виконання роботи здобувачка самостійно здійснила інформаційно-бібліографічний пошук, провела огляд вітчизняної та зарубіжної літератури, розробила дизайн клініко-антропометричного дослідження, визначила критерії включення та виключення, сформувала групи хворих і контролю. Проведено клінічну верифікацію діагнозу, антропометричні та соматотипологічні вимірювання, оцінено компонентний склад маси тіла, створено та опрацьовано електронну базу даних, виконано статистичний аналіз, дисертантка написала усі основні розділи дисертації та сформулювала практичні рекомендації. Під керівництвом наукового керівника дисертантка узагальнювала результати дослідження та формулювала висновки. Отже, авторка дисертаційної роботи продемонструвала високий рівень володіння методологією наукової діяльності.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Проведене дослідження суттєво розширює теоретичні уявлення про конституціональні особливості будови тіла у хворих на множинний склероз та їх зв'язок із ризиком виникнення і характером перебігу захворювання. На основі комплексного аналізу антропометричних, соматотипологічних показників і показників компонентного складу маси тіла обґрунтовано їх роль як морфологічних маркерів, пов'язаних із розвитком і прогресуванням неврологічного дефіциту. Отримані результати поглиблюють теоретичні засади клінічної морфології та медичної антропології в контексті множинного склерозу.

Практичне значення дослідження полягає у розробленні підходу до оцінки ризику виникнення та особливостей перебігу множинного склерозу в українських чоловіків і жінок на основі антропометричних і соматотипологічних показників із використанням дискримінантних моделей. На їх основі створено комп'ютерну програму «Multiple sclerosis», що дозволяє за результатами антропометричних вимірювань оцінювати ймовірність розвитку захворювання та прогнозувати особливості його перебігу. Запропонований підхід може бути використаний у практичній діяльності лікарів-неврологів і лікарів загальної практики для ідентифікації осіб із підвищеним ризиком, індивідуалізації діагностичної та лікувально-реабілітаційної тактики, а також удосконалення профілактичних заходів.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути рекомендовані до використання в навчальному процесі на кафедрах неврології та суміжних клінічних дисциплін закладів вищої медичної освіти, а також у практичній діяльності лікарів відповідного профілю.

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Отримані результати дисертаційного дослідження можуть бути рекомендовані до використання у практичній діяльності лікарів-неврологів і лікарів загальної практики для оцінки ризику виникнення та прогнозування перебігу множинного склерозу.

Доцільним є їх впровадження у навчально-методичний процес кафедр неврології та суміжних дисциплін закладів вищої медичної освіти України, а також використання при підготовці навчальних матеріалів і подальших наукових дослідженнях у цьому напрямі.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Ознак порушення академічної доброчесності аспіранткою Гунас М.М. не виявлено. За результатами перевірки тексту дисертації програмою «StrikePlagiarism.com» не виявлено ознак плагіату, самоплагіату, фабрикування та фальсифікації даних. Рівень оригінальності тексту дисертації склав 83,41 %. Виявлені лише окремі співпадіння з висловами у власних публікаціях, термінами, посиланнями на літературу та загальновживаними фразами.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що дисертаційна робота Гунас Марини Михайлівни на тему: «Конституціональні особливості будови тіла у осіб, що страждають на множинний склероз та їх вплив на перебіг хвороби» є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові, науково обґрунтовані результати щодо особливостей антропометричних і соматотипологічних показників та компонентного складу маси тіла у хворих на множинний склероз, встановлено їх зв'язок із перебігом захворювання та ступенем інвалідизації. Отримані результати є достовірними, методично обґрунтованими та не викликають сумніву, а сформульовані на їх основі наукові положення і висновки є логічними та переконливими.

За сукупністю показників — актуальністю теми, рівнем методологічного забезпечення, обсягом проведених досліджень, науковою новизною та практичною значущістю й оформленням — дисертаційна робота повністю відповідає встановленим вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», №44 від 12 січня 2022 р.

(із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502 та від 3 травня 2024 року № 507), оформлена відповідно до наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її авторка Гунас Марина Михайлівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний рецензент:

к.мед.н., доцент ЗВО кафедри
нервових хвороб
ВНМУ ім. М. І. Пирогова

Дмитро СМОЛКО